

Научна критика и полемика

Discussion and Polemics

О хуманистици данас: још једном, с љубављу

Stranputice humanistike, uredili Petar Bagarić, Ozren Biti i Tea Škokić
Institut za etnologiju i folkloristiku
Zagreb, 2017.

Текстови у зборнику радова *Stranputice humanistike*¹ баве се темом која је горућа за све хуманистичке дисциплине данас: преиспитивањем традиционалне улоге хуманистике, како је она дефинисана у модерном периоду, и откривањем различитих могућих праваца њеног даљег развоја или проблема актуелне примене у постмодерном добу и глобализованом, неолибералном свету. Зборник отвара лепену проблема са којима се хуманистика среће у свом свакодневном постојању: од позиције хуманистички усмереног интелектуалца у друштву у коме индивидуално (или било какво, заправо) критичко мишљење више није врлина, преко академске позиције дисциплина и њиховог насилног смештања у бирократске оквири „administrativno-projektnom kvantifikacijom svojih rezultata u vidu neprestane statističke scijentometrije“ (Hromadžić 31), што је процес који доводи до заустављања развоја дисциплина, јер се „'pozitivistička filozofija učinkovitosti' pokazuje prilično besplodnom budući da ne omogućava razvoj znanosti“ (Petrović, 60). Посебно су отворена питања сталног самопреиспитивања унутар хуманистичких дисциплина, али и положаја појединих дисциплина – пре свега „идентитетских“ (етнологије и антропологије, етномузикологије) – у њиховим актуелним позицијама на (полу)периферији и у транзицијским условима савремене Хрватске, као и примене тих дисциплина у процесима заштите нематеријалног културног наслеђа или у постсоцијалистичкој трансформацији не толико самог друштва, колико доминантног погледа на свет. Ова питања, иако се односе на конкретну хрватску ситуацију, од значаја су и за знатно шире

¹ После *Uvodne reči* (Ozren Biti i Tea Škokić), следи десет текстова: Hajrudin Hromadžić, *Humanistika i društvene znanosti u vrtlogu hegemonije tzv. tranzicije: performativ javnog intelektualca danas*, Primož Krašovec, *Psihosocijalne figure u neoliberalizmu*, Duško Petrović, *Znanje u "tekućem" društvu*, Sanja Bojanić, *"Humanost" humanističkog pristupa znanosti*, Petar Bagarić, *Kriteriji izvrsnosti u humanistici*, Ines Prica, *Potrebe duše, potrebe gospodarstva. Autonomija i primjena humanistike na periferiji*, Borislav Mikulić, *Ratovi interpretacija i krize humanistike*, Branimir Janković, *Artikuliranje stranputice: slučaj socijalističkih povjesničara nakon pada socijalizma*, Naila Ceribašić, *O stranputicama humanistike iz perspektive začetaka programa nematerijalne kulturne baštine: Pitanje participacijskog mehanizma odozdo prema gore* i Ana-Marija Vukušić, *Zajedništvo, dijeljenje i uvažavanje? UNESCO-ova multinacionalna nominacija proslave blagdana Sv. Jurja*.

регионално подручје, јер се исти или веома слични проблеми могу препознати и у другим државама из регије.

Књига *Stranputice humanistike* намењена је превасходно научницима друштвеног и хуманистичког усмерења, мада – захваљујући ширини тема које захвата – може бити веома добро штиво и за ширу публику, заинтересовану за трансформацију која се током последњих неколико деценија одвија у друштву, култури и дисциплинама које се њима баве. Свима њима она нуди не само одговоре на питања шта се данас дешава са хуманистиком, него пре свега отварање нових могућности пропитивања друштвене и културне стварности у којој живе.

С обзиром на чињеницу да се *Stranputice humanistike* могу сматрати не само анализом положаја хуманистичких дисциплина, него и друштва у коме оне функционишу, значај објављивања овог зборника је знатно шири од оквира самих дисциплина, јер јасно говори како о структури и функционисању савремених друштава (глобалног и локалног/хрватског), тако и о доминантном светоназору, који детерминише начин њиховог опстајања у измењеним условима. *Тема зборника не само да је релевантна, него је тренутно једна од најактуелнијих на глобалном плану, о чему говори и врло широка литература коришћена у радовима у зборнику, а која је готово у потпуности објављена у периоду после почетка 21. века.*

Различити методолошки приступи примењени у текстовима из зборника показују различите могућности приступа изабраним темама, градећи тако ширу слику о потенцијалима хуманистике у садашњем (наизглед неповољном) тренутку, како у погледу њеног даљег развоја и примене, тако и у конкретној примени на (пре свега) идентитетске политике, и то не само у конкретном случају Хрватске, него и у знатно ширим оквирима (политике UNESCO-а), што их чини неопходним и данас, упркос наизглед непрофитабилности њиховог деловања.

Stranputice humanistike читаоцу пружају лепезу методолошких приступа, којима се актуелни проблеми хуманистике осветљавају са различитих аспеката, а закључци изведени из тих анализа добар су темељ за даља појединачна испитивања трансформације и употребе хуманистичких дисциплина, било у правцу усклађивања постојећих методологија са новим захтевима – како онога што се данас, у складу са неолибералном парадигмом, назива „научним тржиштем“, тако и са индивидуалним потребама и циљевима сваког појединог истраживача. У том смислу је овај зборник драгоцен прилог актуелном процесу поновне самоспознаје хуманистике, било да се она тиче чисто теоријског промишљања или се односи на њену „istinsku primjenjivost ... u zahtjevima baštinizacije u kojima identitet sa simboličkih razina, potreba duše, prelazi u svoj 'čisti' materijalizirani oblik prigodan za potrebe gospodarstva i kulturnog turizma“ (Prica, 101), односно на њено измештање из апстрактног друштвено-културног у конкретан прагматично-утилитарни економски простор. Овај зборник заправо има перспективу да буде темељ широког спектра нових научних резултата, који никако неће остати затворени само у границама Хрватске.

Зборник *Stranputice humanistike* је сјајна целина, неопходна (не само хрватској) научној и друштвеној јавности, јер је данас практично свугде „više no ranije prisutno posezanje za različitim kratkoročnim strategijama snalaženja, opredjeljivanje

za reaktivnu, a ne proaktivnu politiku, modificiranje karaktera znanstvenog rada na način da primjenjivost i popularizacija nerijetko dolaze u prvi, a teorijsko-istraživački rad pada u zadnji plan“ (Biti i Škokić, 4). Овај зборник нам указује да постоје и друге могућности, ма колико оне биле ограничене, као и да је стално преиспитивање заправо кључ проналажења достојног места хуманистике у савременом друштву. Макар се стварни научноистраживачки рад у хуманистички повремено морао маскирати у мерљивост, популаризацију и применљивост – пре свега да би се могло обезбедити финансирање истраживања – његови резултати не морају (чак не смеју) бити у складу са потребама и/или захтевима неолибералних господара новца. Може то на први поглед деловати као сужење поља рада, али чак и унутар задатих форми могуће је очување слободе мисли, бар као семе наредне експанзије хуманистике (и хуманости), до које само треба издржати.

Љиљана Гавриловић

Камп, коридор, граница. Студије избјеглиштва у савременом хрватском контексту

Уреднице Емина Бужинкић и Маријана Хамершак,
Институт за етнологију и фолклористику, Центар за мировне студије,
Факултет политичких знаности Свеучилишта у Загребу, Центар за
истраживање етничности, држављанства и миграција,
Загреб 2017.

Зборник *Камп, коридор, граница. Студије избјеглиштва у савременом хрватском контексту*, уредница Емине Бужинкић и Маријане Хамершак, окупља радове фокусиране на хрватску деоницу тзв. миграцијског коридора, формираног у јесен 2015. године, који је за циљ имао успостављање контроле над транзитним кретањем миграната тзв. западнобалканском рутом према државама централне и западне Европе. Коридор је повезао Грчку и Турску са Аустријом и Немачком. Хрватска, као једна од држава на тзв. коридору, организовала је транспорт миграната од границе са Србијом, најпре до Мађарске, а потом, након подизања оградe, до Словеније. Коридор је затворен у марту 2016. године. Радови се заснивају на емпиријским истраживањима и обрађују читав низ кључних теоријских проблема и проблематизују начине на које се креира, трансформише и регуларизује миграцијска пракса и концепти с њом у вези. Текстови окупљени у овом зборнику настали су на основу излагања представљених на конференцији *Камп, колодвор, граница: микростудије избјеглиштва у савременом хрватском контексту*, одржаној 14. и 15. априла 2016. године у Загребу, у организацији Центра за мировне студије, Центра за истраживање етничности, држављанства и миграција при Факултету политичких знаности Свеучилишта у Загребу, Иницијативе „Добродошли!“ и Института за етнологију и фолклористику.

У тексту „Заробљени у кретању: о хрватској деоници балканског коридора“ Маријана Хамершак и Ива Плеше обрађују системе реструктурирања и фортификације европских граница, које се, схваћене као функција контроле кретања, у Хрватској материјализују у облику строго регулисаних канала кретања и имобилизације у јесен и зиму 2015–2016. године. Коридор схваћен као место